

HOGYAN RENDEZZÜK BE LAKÁSUNKAT

AZ O. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT LAKÁSMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSA

WIE RICHTEN WIR UNSERE WOHNUNG EIN? Angewandte Kunst oder angewandte Werkarbeit? Gewerbekunst oder Kunstgewerbe? Jene diene dem Aufwand, diese will der Nützlichkeitsdienbarkeit sein. Luxus kann auch Wirtschaftswerte erzeugen, während der reine Nützlichkeitsdienst nicht immer wertproduzierend ist. Die neuzeitliche Gewerbekunst ist der Zweckmässigkeit untertan. Sie hat einen Ausgleich zwischen Ration und Phantasie zu finden, eine Verknüpfung von Zielstrebigkeit und Zweckdienlichkeit. Das wäre der Weg zu einer neuen Dekoration und Ornamentik. Die vom Landesverein für Gewerbekunst veranstaltete Wohnungsausstellung hat die Frage zu beantworten, wie wir unsere Wohnungen einrichten sollen. Die Antwort ist auch durch die wirtschaftlichen Umstände bedingt und auch von dem Gesichtspunkt, dass die Einrichtung einer Wohnung auch Investierung bedeutet. Die Einrichtung hat also zweckmässig, billig und dauerhaft zu sein. Sie soll mit ihrer Qualität Stil- und Modeströmungen überdauern können, wie es die Qualitätsmöbel der alten Stilrichtungen tun. In einer Reihe bestgearbeiteter und gut gedachter Interieurs bezeugen die Entwerfer und die Verfertiger der Einrichtungen in dieser Ausstellung, dass sie diese Forderungen vor Augen gehalten haben. Sie präsentieren beste Qualitätsmöbel, zeitgemäss geformte, solid gearbeitete, zweckmässige, schöne und auch die Persönlichkeit zur Geltung bringende Zimmereinrichtungen. Die Holzmöbel demonstrieren das Einfache als Schönheit, die Polsterungen bringen mit ihren modern gemusterten Stoffen wohlthuende Buntheit in das moderne Heim. Die Qualität der Arbeit, des Materials und der Form ist es, die diese interessante Ausstellung beherrscht.

HOW TO FURNISH OUR HOME? Applied art or applied art in craftsmanship? The one serves expenditure and the other wants to serve utility. Luxury can produce economical values, while mere usefulness is not always producing values. The applied art of today is subjected to fitness. It has to find the compromise between rationality and phantasy, it has to find the combination of aim and suitability. This would be the way to a new art of decoration and ornamentation. The Home Exhibition of the Hungarian Society for Applied Arts has to answer the question how we should fit up our homes. The answer depends on the economical circumstances and is conditional upon the investment one must make. The fittings have to be suitable, economical and durable. With their quality they must be able to outlive the currents of style and fashion, like the furniture of quality in old styles. A series of well worked and thought out interiors prove how well these suggestions were kept in view both by the designer and execution in all parts of this exhibition. They bring their furnishings seasonably chaped, suitable, beautiful and with quality; fittings of solid work and with a personal note in them. The wooden furniture demonstrates simplicity as beauty, the fashionable colourful materials of the cushions bring attractive and warm effects into the modern home. It is the quality of work, material and form that distinguishes this interesting exhibition.

Alkalmas művészet vagy alkalmazott művészet? Két különböző irányból egy cél felé törekvés. Iparművészet vagy műipar: Mit szolgáljanak, a fényűzést-e vagy a célszerűséget? Mind a kettő mérő relativitás, mind a kettőt természetek életkörülmény határozza meg. És sokféle gazdasági megfontolás is. Fényűzés-e olyan dolgok alkotása, beszerzése, használása, amelyek tartós értékeket jelentenek és célszerű-e az olyanok készítése, beszerzése, melyek csak egyidőre, csak kis időre hasznosak vagy használhatók? De meg jobban fed-e egymást a célszerűség és a szükségesség, mint a fényűzés és a szükségesség? Művészetformáló elem-e a szükségesség? Hol kezdődik és hol végződik? A cinikusok másképp vélekedtek róla, mint az epikureusok. És a fényűzést kárhözvontató Rousseau másképp gondolkozott róla, mint a luxust megbecsülő Voltaire.

A fényűzés az iparművészettel sok olyan dolgot alkotott, amelynek nemesen művészeti, hanem anyagi, gazdasági értéke is van. Volt olyan nemzetgazda, aki a fényűzésnek ilyen iparművészeti alkotásairól azt tartotta, hogy egyenesen a takarékosságot szolgálják: gazdasági javakat termelnek, tehát hasznosak. A célszerűség és a fényűzés így találkoznak. És legbeszédesebben nyilvánul relativitásuk.

Ilyenfajta gondolatok támadnak az emberben, ha az új iparművészet vagy műipar termékeit nézi, és ilyenfajta megfontolással jártam be az Országos Magyar Iparművészeti Társulatnak a Technológiai Iparmúzeum palotájában rendezett lakáskiállítását. Ezt a kiállítást is a célszerűség jegyében rendezték. Arra a kérdésre kell felelnie, hogy «hogyan rendezzük be lakásunkat?» A kérdés nemesen a stílusok küzdelmének szempontjából foglalkoztatja a világot, hanem gazdasági megfontolásokból is. Azzal tisztában vagyunk, hogy a fényűzés csak úgy nem művelődést alakító erő, mint ahogy nem az a szükséghez való alkalmazkodás sem. Csakis eredmények ők, nem erők, még pedig főképp gazdasági eredmények. A fényűzés a nagy prosperitások idejében jut érvényre, a szükséghez való alkalmazkodás pedig olyankor, amikor azt a kérdést, hogy «hogyan», meg kell toldani azzal a mással, hogy «miből?» A Biedermeiert is ez a két-

tős kérdés létesítette s a mai új Biedermeiernek is ez a mozgatója. A kultúra formálásában csak annyi részük van, amennyiben összefüggnek a fantáziával. A fényűzés lehetőségének időiben a fantázia bátran, szabadon, még féktelenül is működhetik, de a szükséghez való alkalmazkodás korszakaiban hátraszorul, «használaton kívül» kerül. El is esenevészhetik. Meg-megtörténik, hogy a fantáziatlanság ilyenkor él is, vissza is él a jó alkalommal. A fantázia nem igen érvényesülhet, éljen tehát a fantáziatlanság.

Az iparművészet a korszerűségnek hódolva, jól vigyázzon, hogy azért, miért a fantázia leszorult az érvényesülés teréről, ne hatalmasodjon el rajta, az iparművészetben, a fantáziatlanság. Ne a fegyverletételhez folyamodjon az iparművészet, hanem maga is alkalmazkodjon a szükségességhez. Ugy kell gondolkoznia, hogy ha nem igaz az, hogy minden, ami szép, jó is, legyen minden ami jó, szép. Amikor a művészetnek az idők nyomása alatt racionálisnak kell lennie, gondolja meg, hogy a világ ugyancsak az idők nyomása alatt megtagadta a szélsőséges racionalizmust. A világ gondolkozásában a tiszta intellektualizmus uralma szűnőben van. A túlzó racionalizmus ideje lejárt. Az a művészet, amely azzal a jelszóval, hogy az idő követelményeinek akar és kell hódolnia, a racionalizmust vállalja irányítónak, éppen az idő követelményével száll szembe, amikor teljesen meghódol a rációszerűségnek. A rációszerűség tulajdonképpen az ész, a gondolkodás szuverén érvényesülését jelenti, a célszerűségnek pedig a tapasztalat, az empiria a forrása.

Fantáziát a racionális iparművészetbe és műiparba! A szükséghez alkalmazkodásban részt kell vennie a szépségnek. Ha olyan idők járnak, hogy a lakásban csakis annak lehet helye, ami szükséges, mert többre nem telik és mert minden, amire nem telik, fényűzés, úgy az iparművészetnek az a feladata, több, mint feladata: kötelessége, hogy ezeket a szükséges dolgokat szépekké formálja. Ez is racionalizmus, észszerűség, mert a szépség életstimuláns, az életet stimulálni pedig nagyon is észszerű. A természet arról tanuskodik, hogy még a fajfenntartás és az élethez való kedv, tehát a legigazibb, a legnagyobb hasznosság érvényesüléséhez is a szépséget mozgósítja.

Az I p a r m ű v é s z e t i T á r s u l a t lakáskiallítása arra a kérdésre, hogy «hogyan rendezzük be lakásunkat», azt feleli, hogy célszerűn és szépen. Az, amit k v a l i t á s o s b ű t o r n a k nevez, azért az, mert nemcsak célszerűnek és szépek terveztek, hanem gazdasági értékűnek is: gazdasági jónak. Nem az olesó, ami kevésbe kerül, hanem az, ami lehetőleg csekély áron beszerzett, lehetőleg jó, hasznos és sokáig nem veszti el értékességét. A kiállított bútor jórésze olyan, hogy meg tud küzdeni a stílusdivatok járásával, múlásával. A régi kvalitásbútorok ma is értékek, az új

kvalitásbútoroknak is értékeknek kell maradniok akkor is, amikor majd új időszerűségek kerekednek felül. A kvalitásos bútorok az az értelme a pusztán divatbútoréval szemben. A bútor nemcsak mára szerzik be a berendezkedők, de ha ma rendezkednek be, a ma stílusa szólaljon meg bútorukban. De legyen értelme és értéke holnap is, mert a bútor gazdasági befektetés is. A kiállítás szobáiban egyes bútorokban is jobbra ez a követelmény érvényesül. A bútortervezők bizonyára ezzel magyarázzák azt, hogy ülőbútoraitak fából készítették természetesen az anyagnak megfelelő konstrukcióval. Kényelmesek, tehát célszerűek, formában szépek, tehát a bútorzás célirányosságának megfelelők. Párnázásukat nem buján ornamentizált, hanem sávós, vagy nagy színelületek és foltok játéktól tetszetős jó minőségű kelmék borítják. Legtöbbjüknek finoman lefokozott, előkelően tartózkodó a tónusa.

A bútorok ritmusa természetesen az egyenes; a síkfelület uralja s a szerkezet őszintesége néha a puritánsággal való hivalkodás. Mindenütt a dekorációtól, az ornamentumtól való idegenkedés, amely a célszerűség és hasznosság minden áron való érvényesítéséből adódott. Rész abból a vallo-másból, hogy mivel még nem született meg az új ornamentum, nem merünk a dekorációval megpróbálkozni. Ez a bátortalanság nem hiba, hanem erény olyankor, amikor arról van szó, hogy valahogy ne ismételjük meg azt, amit a bécsi szecesszió művelt, amikor nem érte be azzal, hogy kiszabadult a hagyományos ornamentikából, hanem újat szerkesztett. Megfogalmazta a maga cikornyáit. Divatot fogalmazott, amely hamarosan letűnt. Ez a mai ornamentumhíjasság tulajdonképpen böles belátás. A régi dekoráció már nem kell, új pedig még nincs. Még nem alkotta meg egy új energiájú fantázia. Igyekeztek tehát az iparművészet az egyszerűség szépségével hatni a régi ornamentikából és régi ritmusból kiszabadított formákban. A tömegelosztás, a szerkezet érzetése, a vízszintes és függőleges vonalak ritmusvezetése helyettesíti azt, ami már elmúlt és azt, ami még nem jött el. A divatföltöttiség értékét ennek az új, időszerű bútorok megszerzi kvalitásának jósága, az anyag kiválósága, a megdolgozás szabatosága és a célszerűségnek megvesztegető érvényesítése.

Ezek az íróasztalok, asztalok, állványok, székek, támlás-karos nagy székek, pamlagok, szekrények ilyen értelemben is igen kiváló kvalitásbútorok. Bizony így kell berendezni lakásunkat, ha van miből. A hogyan jól megoldotta P e r e s z t e g y J ó z s e f a maga halljával, ebédlőjével és hálószobájával, V a s s B é l a hálószobájával, N a g y K á r o l y kombinált lakószobájával, Z r i n s z k y J ó z s e f férfi-szobájával, A n t a l T i b o r halljával, G e r g e l y S á n d o r úri szobájával és ebédlőjével, amelyet S t r o h m a y e r F e r e n c e e l együtt tervezett, V á g ó D e z s ő, a szobrász,

aki valamikor nemes monumentális formákban élte ki magát és most intim és elmés bútorokat konstruál, egy nappali szobájával, Strohmayer Ferenc pedig hálószobájával. Akadt a bútortervezők közt olyan is, aki nem röstelt ágyat, valóságos ágyat, állítani a szobájába. Hozzáteszem, hogy szépet és kényelmes fekvésre invitálót. A tervezők gondolatát váltották valósággá a műiparosok, Kozma Károly, a Magyar Iparművészek Boltja, Nagy Antal, a Bednay Testvérek, Szilágyi Mihály, Kendi Antal, Houba Antal, Vörös Ferenc, Verebes Károly és Bettes Sándor. Ehhez a lelkes munkához pedig méltó keretet teremtettek a kiállítás szervezői, illetőleg tervezői, Lakatos Artúr tanár, Urbányi Vilmos és Zrinszky József építő-iparművészek.

Az emberek szeretik a szobakiállításokat. A fantáziájukat hízlalják bennük. «Jó volna azokban a szobákban lakni, háltni, gondtalanul jó módban élni.» Ezzel a vágyakozással nézik az interieuröket. Ebben a kiállításban nem egy, régi hétköznapiágokban megrögzött ember belebarátkozik, beleszeret a modernségbe. Milyen nagyszerű is a kényelem, mint életszépítés. És milyen szép kieszelés az, hogy otthonunk új berendezésében alkalmazkodjunk a célszerűséghez, az iparművészet pedig alkalmazkodjék a szükségességekhez, ha a célszerűség és a szükségesség olyan bensőséges szobákat, szinte önmaguktól főző konyhákat, olyan lakáslehetőségeket valósít meg, mint ez a kiállítás. Ebben a fényűzéstől való eltávolodásban, puszta célszerűséghez szegődésben igen okos feleletet láthat a közönség arra a kérdésre, hogy

hogyan is rendezzük be a lakásunkat. Aristoteles egyik híres tanítványa, Herakleides Ponticus azt tanította, hogy a fényűzés minden emberi erény ösztönzője, most a fényűzést irtó hasznosságban és célszerűségben az emberi erényeknek nem az ösztökélőjét, hanem a kivirágzását akarjuk látni. De vajjon az, hogy a hasznosságnak, a célszerűségnek, a szükségességeknek éljünk, nem ugyanúgy fényűzés-e ebben a mi gazdasági válságoztól megnyomorított új Biedermeier-korunkban?

A célszerűségi problémától messze elhajlik a kiállításnak az a másik része, amely nem az otthon berendezésének van szánva. Megszóal benne az otthon díszítésének kívánsága, szép holmival való díszítésé. A Schmüeke dein Heim-nak finom ízlésű kielégítése. Kerámia, ötvösség, bőrmetszés, hímzés, varrás, szőnyegszövés mesterkedik, még remekel is benne. Nemes porcellánok, művészi szobrok, a népművészetben okuló iparművészet, lakkművesek holmija: valamennyi arra való, hogy az otthont régi értelemben díszítsék. Ennek a régi értelemnek pedig megmarad a becsülete, amíg csak a díszítést az igazán szép vállalja. A jól alkalmazott művészet és a jó művesség. Kiállításokon, természetesen csak ezeknek van helyük. Ennek a kiállításnak dícséretére válik, hogy a különben szépszándékú dilettantizmus és nemesindulatú amateurség nem igen jut szóhoz benne. Csak imitt-amott. Ami különben elkerülhetetlen volt, hiszen az iparművészettől egészen nem lehet őket elkülöníteni. Mind a háromban ugyanis része van annak a fényűzésnek, amelyről sok-sok évvel ezelőtt megírták, hogy «Luxus ist auch Übermut». A fényűzés egyúttal elbizakodottság. De van nemes elbizakodottság is.

GERŐ ÜDÖN

Fametszet
Molnár C.
Páltól.